

УДК 342.7

В. О. Сакало

**ПРАВА ЛЮДИНИ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ
НОВІТНІХ РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ:
ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ**

Статтю присвячено аналізу діяльності новітніх релігійних організацій в Україні. У статті відображено негативний вплив діяльності релігійних організацій на життя та здоров'я людей.

Ключові слова: *права людини, релігія, новітні релігійні організації, деструктивні секти.*

Статья посвящена анализу деятельности новейших религиозных организаций в Украине. В статье отобрано негативное влияние деятельности религиозных организаций на жизнь и здоровье людей.

Ключевые слова: *права человека, религия, новейшие религиозные организации, деструктивные секты.*

The article is devoted the analysis of activity of the newest religious organizations at Ukraine. In the article negative influence of activity of religious organizations is represented on life and health of people.

Key words: *human rights, religion, newest religious organizations, destructive sects.*

Усе більшої актуальності в сучасній Україні набуває проблема діяльності новітніх релігійних організацій та їхній вплив на суспільство. Діяльність таких організацій супроводжується завданням шкоди психічному та фізичному здоров'ю вірян, а у деяких випадках і життя. На захисті людини від впливу таких організацій повинні стояти не лише держава, а й традиційні світові релігії.

Проблематикою діяльності новітніх релігійних організацій займаються фахівці різних галузей знань, це й релігієзнавці, соціологи, політологи і звісно правники. Так наприклад, Биков О.М. розглядав конституційно-правові основи державно-релігійних відносин у країнах з полірелігійним складом населення. Державну політику стосовно неорелігійних об'єднань було досліджено Рогатиним В.М. Верхогляд В.О. звернув свою увагу на неокульту та діяльність Служби Безпеки України у цьому напрямі. Кримінологічні аспекти підвищення захисту духовно-релігійного життя людини були предметом дослідження Лещенко В.С. та інш. Сучасна юридична наука розглядає діяльність новітніх релігійних організацій з різних позицій, щодо легалізації діяльності, кримінальної відповідальності за шкоду, спричинену діяльністю організації, але недослідженим залишається пи-

тання впливу таких організацій на життя та здоров'я людини та механізмів захисту людини від такого впливу.

Новітні релігійні організації (неорелігії) при здійсненні своїх релігійних практик обмежують та порушують права людини. А тому метою статті є окреслення ознак діяльності таких організацій, які дають підстави стверджувати що вони є деструктивними сектами та своєю діяльністю завдають суттєвої шкоди охоронюваним державною інтересам. А також аналіз діяльності організації які своїми релігійними практиками завдають шкоди психічному та фізичному здоров'ю громадян.

Через усю історію розвитку суспільства прослідковується взаємозалежність релігії та держави. Протягом тривалого періоду релігії відігравали у формуванні держав-націй значення суспільного регулятора. Релігійний фактор різноманітним чином втручався в побудову колективних, національних та регіональних тотожностей. Хоч би якою була релігійна приналежність громадян цих країн або регіонів, на підставі принципу *Cuius region, eius religio* (чье царство, того й релігія) відбувався територіальний поділ релігійної приналежності, який визначав конфесійну географію світу. Через це виникли різні версії національної (або регіональної) релігії, в яких політика та релігія були тісно пов'язані, а визнання релігійного плюралізму на одній території одразу спричинялося до політичної проблеми. Висловлювалася думка, що здійснення політичного суверенітету включає в себе релігійну однорідність територій, над якою цей суверенітет здійснюється, а релігійне дисидентство одразу ж сприймається як замаж на політичну легітимність. Об'єднуючи індивідів у символічному всесвіті, якому надається політичне значення, релігія сприяла соціально-політичному об'єднанню населення, а також узаконенню влади [1]. Релігія протягом всієї історії людства була важливим елементом життєдіяльності людських спільнот [13].

Людське життя, незалежно від різних трактувань його природи і початків, у сучасному цивілізованому світі визнається безумовною цінністю. Життя людини захищають міжнародне право та національне законодавство всіх країн світового співтовариства. Обов'язок збереження життя бере на себе і церква. Релігійні організації, міжнародні та національні громадські рухи проводять комплексну діяльність, спрямовану на подолання будь-яких загроз життю людини: від голоду та бідності до забруднення довкілля і збройних конфліктів, від застосування смертної кари до епідемій небезпечних хвороб [9].

Так, наприклад, Всесвітня Рада Церков у своїй діяльності постійно наголошує на принципі дотримання прав людини. Отже на варті захисту людського життя стоять не лише норми права, але і релігійні норми, які закріплюють духовні цінності. Суспільна практика показує, що найбільш ефективно утверджуються права громадянина, людини там, де пристрасть до свободи пов'язана з моральним почуттям обов'язку та відповідальності, там, де дух свободи сповнений поваги до особи, її гідності та прихильності до правового порядку. Особливістю духовного ставлення людини до світу є те, що світ для неї постає як об'єкт одухотворений, в якому панують гармонія і правда, а не є виразом процесу пасивного споглядання. У сучасний період розвитку українського суспільства вимальовується нова духовна парадигма, пов'язана з ідеями демократії, громадянського суспільства. У цих ідеях закладено можливості моделювання процесу самотворення громадянського суспільства, вдосконалення правової системи з огляду на духовні та релігійні цінності [5, с. 59]. Як відомо, ідея того, що є абсолютним добром і злом, прийшла саме з релігії і абсолютні цінності, які визначально вплинули на право, коріняться саме в релігії [5, с. 59].

Дослідження релігійної ситуації за останні роки фіксують динаміку суспільної свідомості українців щодо ступеня їхньої довіри до інституту релігії та високий рівень релігійної самосвідомості. Більшість громадян, незалежно від їхнього релігійного самовизначення, акцентують увагу на важливості соціальної складової діяльності Церкви, її активної участі у вирішенні суспільно значимих проблем [8]. Сучасна Україна – багатоконфесійна держава, де діє понад 27 тис. релігійних організацій, які представляють більше ніж сотню конфесій. На нинішньому етапі українського державотворення релігія як форма суспільної свідомості та церква як інститут громадянського суспільства стали важливими чинниками політичного процесу. Причому характерною особливістю сучасної релігійної ситуації є те, що її формування відбувається не лише за рахунок традиційних для України церков і конфесій, а й під цілеспрямованим впливом зарубіжної релігійної експансії та активної діяльності місцевих представництв неокультів [11]. Це обумовлено лібералізацією законодавства України з питань свободи совісті та свободи віросповідання, а також достатньо спрощеною процедурою набуття статусу релігійної організації та звільнення таких організацій від оподаткування.

Пік появи та поширення новітніх релігійних організацій (початок – середина 1990-х рр.) в Україні збігся з періодом соціокультур-

них трансформацій суспільства. Перші роки незалежності ознаменувалися різким підвищенням інтересу до релігії та збільшенням кількості людей, що сповідують різні віровчення. Сплеск релігійності в цей період, зафіксований багатьма соціологами, був зумовлений передусім реакцією на звільнення суспільства від тиску радянської ідеології, фрагментарністю релігійної свідомості, можливістю добровільного вибору релігії й релігійних груп [12].

Для багатьох неокультив сьогодні характерна деструктивність або тоталітарність їх спрямованості, що визначається не віруваннями, а методами діяльності. В українському законодавстві відсутнє юридичне визначення деструктивної секти. Українські сектознавці, психологи та інші фахівці цієї сфери користуються визначеннями деструктивної секти, наявними в різній науковій документації і західній правовій практиці. На їхній підставі сектознавці дають таке визначення ознак деструктивної секти:

- завдання шкоди здоров'ю громадян або загроза їхньому життю;
- використання у релігійній практиці методів, які завдають шкоду психічному або (і) фізичному здоров'ю громадян (гіпноз, бомбування, кодування та ін.);
- руйнування сімейних і соціальних зв'язків громадян;
- релігійна практика, яка порушує чинне законодавство або спонукає громадян до протиправних чи асоціальних дій;
- псевдорелігійна практика, спрямована на обов'язкове, а не за власним розсудом, стягнення матеріальних засобів і цінностей з громадян на користь організації або її керівництва;
- використання у процесі вербування (навернення) громадян шахрайства у вигляді приховування справжньої інформації про віровчення (наприклад "Рівні посвяти" тощо), історію, практику, керівництво релігійної організації, або надання хибної інформації, що є порушенням прав людини на інформацію, необхідну для вчинення вільного усвідомленого релігійного вибору;
- розпат міжрелігійної ворожнечі, яка принижує людську гідність віруючих інших релігій і конфесій;
- релігійна практика, яка може спричинити дестабілізацію цивільного суспільства, підірвання національної безпеки;
- використання у релігійній практиці методів контролю свідомості та вільної волі громадян у формі застосування гіпнотичних та інших подібних методик впливу;
- релігійний вплив на неповнолітніх без відома або усупереч волі їхніх батьків чи опікунів;

▪ використання статусу релігійної організації для прикриття інших, не релігійних видів діяльності.

Наявність у релігійної організації або групи однієї з цих ознак вже дозволяє вважати її деструктивною сектою [4, с. 192]. Тобто, релігійні організації, які у своїх практиках застосовують обмеження щодо надання медичної допомоги необхідно вважати деструктивними сектами.

Майже всі неорелігії мають багато спільного у методах своєї діяльності. Засновуються ці релігії харизматичними лідерами, які оголошуються своїми послідовниками "живими богами", пророками, аватарами і т. ін. Релігійні громади, що виникають на ґрунті цих харизматичних культів, як правило, мають ознаки тоталітарних сект і застосовують методи агресивного прозелітизму. Надзвичайне значення для поширення неорелігій має вмiле використання їх лідерами соціально-психологічних чинників. Керівники нових релігійних громад широко залучають до цих організацій людей з поганим фізичним та психічним здоров'ям, які потребують допомоги соціальної групи. Цікавляться вони також людьми, які мають проблеми у сфері спілкування або людьми, які переживають духовну кризу та шукають смисл життя. Голови цих релігійних рухів використовують методи контролю за свідомістю та поведінкою adeptів, рішуче обмежують контакти між релігійною групою та зовнішнім соціальним середовищем, часто вимагають, щоб майно сектантів передавалось релігійній організації (а це робить adeptів сект соціально неадаптованими та ще більш залежними від громади) [2]. Так, за результатами дослідження діяльності новітніх релігійних об'єднань, вчені дійшли висновку, що їх діяльність у переважній більшості супроводжується масовими порушеннями закону у різних країнах світу. Деякі неокульты принижують гідність особи, завдають шкоди фізичному та психічному здоров'ю населення, культивують расистську ідеологію, практикують фінансові зловживання й ухилення від сплати податків, сприяють розповсюдженню наркотичних засобів, тощо. Проведений аналіз свідчить, що представники неокультів нерідко займаються підпільним виробництвом різноманітної продукції, незаконною фінансовою діяльністю, завдаючи таким чином економічної шкоди державі. Одним із негативних наслідків перебування людей у деяких неокультях є суттєве погіршення психічного стану. Безумовну шкоду для здоров'я членів цих організацій завдає також наявна в деяких подібних угрупованнях практика відмови від медичної допомоги, нанесення собі поранень і каліцтв [7, с. 12].

Усі релігії мають свої догмати, що визначають суть і структуру духовного вчення, на яких побудовані принципи соціальної поведінки її прихильників. Загальна декларація прав людини і заснована на її положеннях Конституція України не допускають будь-якої дискримінації людини, яка добровільно вибрала своє віросповідання. Проте сучасні культові новоутворення (тоталітарні секти), претендуючи на статус нової релігії (і, відповідно, таке ж правове до себе ставлення, як і до традиційних релігій), мають низку принципових відмінностей, які полягають у тому, що тоталітарні неокульту, відповідно до суті доктрин і методів їх нав'язування, позбавляють своїх прихильників свободи релігійного самовизначення, порушуючи одне з основних положень Конституції України [3].

Відповідно до цих уявлень, сучасне культове новоутворення - це група людей (або рух), які надзвичайно віддані певній особі, яка неетично застосовує маніпулятивні методи керування й контролю. Прикладами таких методик є: ізоляція від друзів і сім'ї, доведення до виснаження, використання спеціальних способів підвищення навіюваності й рабської покорності, потужний груповий тиск, управління інформаційним потоком, нівелювання індивідуальності та критичного вміння об'єктивно оцінювати ситуацію і свою роль у ній, стимулювання повної залежності від групи, страху перед виходом з неї. Усе це призначено для досягнення цілей групових лідерів, що, у свою чергу, заподіює шкоди їх прихильникам, їх сім'ям і суспільству [3].

Дуже гостро постає питання відмінності традиційних релігій від новітніх релігійних організацій. Американський пастор R. L. Dowhower, досліджуючи діяльність тоталітарних неокультів, визначив їх відмінність від традиційних релігій: релігії поважають автономію індивіда - культу пригнічують самостійність, формують залежність; релігії прагнуть допомогти індивідам задовольнити свої духовні потреби - культу експлуатують духовні потреби; релігії терпимо ставляться до питань і незалежного критичного мислення й навіть заохочують їх - культу відхоплюють ставити питання і присікають незалежне критичне мислення; релігії сприяють психічній, духовній інтеграції особи - культу "розщеплюють" членів на хороше культове "я" і погане минуле "я"; релігії поважно ставляться до особистості - неокульту грубо вторгаються в найпотаємніші куточки свідомості, позбавляють прихильника права на самовизначення; релігії розглядають гроші як засіб, підпорядкований етичним обмеженням, спрямований на благодійні цілі - культу розглядають гроші як самоціль, як засіб для дося-

гнення влади або егоїстичних цілей лідерів; релігії засуджують сексуальні зв'язки між духівництвом і віруючими – лідери секти часто роблять своїх прихильників об'єктами сексуальних домагань; релігії шанобливо реагують на зовнішню критику – культу часто загрожують критикам фізичною або юридичною розправою; релігії оберігають сім'ю – культу розглядають сім'ю як ворога; релігії засохочують людину ретельно подумати, перш ніж дати зобов'язання про приєднання – культу форсують швидку згоду, не забезпечуючи людину для прийняття рішення достатньою інформацією [3]. Тобто таке розмежування та виокреслення відмінностей традиційних релігій від новітніх релігійних організацій дозволяє ще раз зробити висновок про негативний вплив подібних організацій на суспільство.

Діяльність сект полягає в застосуванні маніпулятивних методик переконання й контролю, що призводять до "катастрофічних змін свідомості" їх прихильників. Крім того, у деяких сектах застосовують методи прямого гіпнотичного і прихованого навіювання та нейролінгвістичного програмування, що підтримується за допомогою страху, як головного інструменту маніпулювання [3]. Так, наприклад на сеансах "зцілення" незалежної християнської повного Євангелія церкви "Ісуса Христа" під час богослужіння застосовуються гіпнотичні методики до вірян. У більшості випадків щоб вилікувати вірян від психологічного впливу деструктивної секти необхідно декілька років. Окрім впливу на психічне здоров'я віруючих, певні неокульту встановлюють обмеження, які можуть завдати шкоди і фізичному здоров'ю людини. Так, наприклад, до такої категорії можливо віднести прихильників Свідків Ієгови. Свідки Ієгови звертаються за якісною медичною допомогою, але відмовляються від гемотрансфузії (переливання крові) слідуючи Біблійському велінню: "Утримуйтесь від крові". Історія вірування дозволяє зрозуміти підстави відмови від переливання крові. Наприклад, у 1935 році Суспільство Сторожової Башти вчило, що вакцинація є прямим порушенням закону Бога Ієгови. Багато ширих Свідків Ієгови, особливо діти, померли, не приймаючи вакцинації. Закон Сторожової башти про заборону вакцинації: "Оскільки вакцинація є прямим введенням речовин тваринного походження в кров'яний потік, – з цієї причини вакцинація є прямим порушенням закону Бога Ієгови" ("Золоте століття" стор. 465, 24 квітня 1935 року). Через 20 років Суспільство визнало, що ця заборона не мала біблейської підстави і вакцинація була дозволена. Проте в той же самий час Суспільство почало вчити, що переливання крові є по-

рушенням закону Бога Ієгови і з того часу, в результаті вчення померло багато Свідків Ієгови [6, с. 49]. У 1996 році в Латвії в ніч з 12 на 13 вересня від великої втрати крові померла в лікарні 17-річна російська послідовниця Свідків Ієгови. Мати, щира послідовниця Свідків Ієгови, не дозволила зробити своїй дочці переливання крові, оскільки це забороняється вченням віри. У світі зареєстрована безліч випадків загибелі послідовників в результаті такої відмови. Особливо небезпечні подібні дії для породіль. Відмовляючись від переливання крові, Свідки Ієгови, по-перше ставлять своє життя та здоров'я у небезпеку, жертвують своїм життям за для віри; по-друге створюють складності для лікарів, тобто, якщо лікар у ситуації, яка загрожує життю та необхідне переливання крові, не зробить цього - пацієнт може померти, вони у своїй діяльності не зможуть захистити та врятувати життя та здоров'я людині. Також прикладом заподіяння шкоди та обмеження щодо надання медичної допомоги є практика Незалежної християнської повного Євангелія церкви "Ісуса Христа". У 2003 році в Орджонікідзевському районному суді м. Маріуполя розглядалася справа про систематичне побиття дитини з метою "вигнання бісів" членом релігійної організації "Незалежної християнської повного Євангелія церкви "Ісуса Христа" С. Гавриша. За словами судді Ю. Пономаренко, звинувачений відмовлявся лікувати сина від побоїв та психологічного шоку, стверджуючи, що "сину лікарі не потрібні, його лікує Бог" [10]. Також яскравими прикладами новітніх релігійних організацій, які відмовляються від медичної допомоги є прихильники культу "Християнської науки", консервативні течії амішей, п'ятидесятники та інші.

Сучасні неорелігії за допомогою своїх вірувань та практик завдають суттєвої шкоди психічному та фізичному здоров'ю громадянам створюють загрозу їхньому життю, тобто порушують прав людини та створюють загрозу національній безпеці України.

Отже, на сьогодні діяльність держави з протидії негативним наслідкам діяльності новітніх релігійних організацій показую свою неспроможність. Щоб змінити ситуацію державі необхідно втілити більш жорсткі механізми контролю за діяльністю подібних організацій та створити більш вимогливі умови щодо набуття статусу юридичної особи, проводити широкі інформаційні компанії щодо попередження населення про діяльність подібних організацій, підвищувати правову обізнаність населення. Дієвим важелем та першим соратником держави у цій боротьбі повинні стати традиційні релігії, які

мають сприяти захисту людини від новітніх релігійних організацій за допомогою підвищення релігійної свідомості та морально-культурного рівня населення, які визначають ставлення людини до певних життєвих обставин та ситуацій, з якими вона стикається у різних сферах діяльності суспільства. А тому держава у співпраці з традиційними релігіями зможе проводити ефективну протидію негативним наслідкам діяльності новітніх релігійних організацій, які порушують права людини та створюють загрозу національним інтересам держави.

Використана література:

1. Биков О.М. Конституційно-правові основи державно-релігійних відносин у країнах із полірелігійним складом населення [Електронний ресурс] / О.М. Биков. - Режим доступу до закл.: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/pvnau_pravo/2011_165_1/11bom.pdf.
2. Богдановский І.В. Релігія і сучасний світ: нові форми взаємодії [Електронний ресурс] / І.В. Богдановский. - Режим доступу до закл.: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Vnau_f/2008_2/bogd.pdf.
3. Василевич М.В. Психологічно-правові засади діяльності релігійних організацій (сект) [Електронний ресурс] / М.В. Василевич. - Режим доступу до закл.: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Nvknusv/2011_6/vasulv.htm.
4. Верхогляд В. О. Неокульти: об'єкт діяльності чи суб'єкт взаємодії органів СБУ? / В. О. Верхогляд // Форум права. - 2011. - № 1. - С. 190-193 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2011-1/11vvovoc.pdf>
5. Карась А.Г. Роль релігійних цінностей у процесі формування права [Електронний ресурс] / А.Г. Карась. - Режим доступу до закл.: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Chkup/2010_4/58.pdf.
6. Коник В.В. "Истинны" свидетелей Иеговы. - М.: Политиздат, 1978. - 110 с.
7. Лещенко В.С. Кримінологічні аспекти підвищення захисту духовно-релігійного життя людини на законодавчому рівні / В.С. Лещенко // Митна справа. - 2012. - №1 (79). - С. 10-15 [Електронний ресурс]. - Режим доступу до закл.: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/ms/2012_1_2_2/10.pdf
8. Лютко О. Релігійна самоідентифікація українців в умовах трансформації сучасного суспільства [Електронний ресурс] / О.Лютко. - Режим доступу до закл.: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Npd/2009_3/Lutko.pdf.
9. Малюська В. Трансформаційна парадигма державно-церковних відносин в Україні [Електронний ресурс] / В. Малюська. - Режим до-

ступу до закл.: http://www.nbuuv.gov.ua/portal/soc_gum/Dums/2011_1/11/mvacvu.pdf.

10. Оленіч Т.С., Іванов П.М. Правова оцінка діяльності новітніх релігійних культів деструктивного характеру (на прикладі культу Г. Грабовського) [Електронний ресурс] / Т.С. Оленіч, П.М. Іванов. – Режим доступу до закл.: http://www.nbuuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/Spec/Gileyaspes/F4_doc.pdf.

11. Рябко І.В. Правове регулювання релігійних організацій в Україні [Електронний ресурс] / І.В. Рябко. – Режим доступу до закл.: http://www.nbuuv.gov.ua/portal/soc_gum/Ptdu/2011_3/files/PD311_31.pdf.

12. Рябко І.В. Національні інтереси України у духовно-релігійній сфері [Електронний ресурс] / І.В. Рябко. – Режим доступу до закл.: http://www.nbuuv.gov.ua/Portal/Soc_Gum/Staftp/2011_50/files/ST50_42.pdf.

13. Рянопільський Б.Й. Релігійна свобода і релігійні права в контексті відносин між державою і церквою [Електронний ресурс] / Б.Й. Тернопільський. – Режим доступу до закл.: <http://www.nbuuv.gov.ua/e-journals/Dutp/2007-2/txts/07tbyvdc.htm>.

УДК 340.15(470)"і. XIX – н. XX":342.553

Ю.Л. Медведев

ВІДНОСИНИ ОРГАНІВ МІСЬКОГО ТА КОРПОРАТИВНОГО САМОВРЯДУВАННЯ В РОСІЙСЬКІЙ ІМПЕРІЇ ЗА МІСЬКИМ ПОЛОЖЕННЯМ 1892 РОКУ

У статті здійснюється аналіз окремих аспектів правового статусу органів самоврядування українських міст Російської імперії в контексті їх взаємовідносин з органами корпоративного самоврядування на межі XIX і XX століть.

Ключові слова: *органи міського самоврядування, міщанська управа, купецький староста, ремісничка управа.*

В статье осуществляется анализ отдельных аспектов правового статуса органов самоуправления украинских городов Российской империи в контексте их взаимоотношений с органами корпоративного самоуправления на рубеже XIX и XX веков.

Ключевые слова: *органы городского самоуправления, мищанская управа, купеческий староста, ремесленная управа.*

The article deals with the analysis of certain aspects of the legal status of self-Ukrainian cities of the Russian Empire in the context of their relationships with the corporate government on the verge of XIX and XX centuries.

Key words: *local government, bourgeois council, mayor merchant, artisan Council.*